

Gümüşhane İli Merkez İlçe Köyleri Florasında Yoğun Olarak Bulunan Ballı Bitki Türleri ve Meraların Çiçeklenme Periyotları

Erdoğan ÇÖÇEN^{1*}, Ebru TOPRAK ÖZCAN¹, Salih ATAY¹, Murat PALA¹,
İbrahim MURATHAN²

¹Malatya Kayısı Araştırma İstasyonu Müdürlüğü
²Gümüşhane Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü

Geliş tarihi/Received 29.07.2013

Düzeltilerek geliş tarihi/Received in revised form 27.03.2014

Kabul tarihi/Accepted 10.04.2014

Özet

Bu çalışma 2004-2007 yılları arasında Gümüşhane'nin Merkez ilçesine bağlı köylerinde yürütülmüştür. Çalışmada bitkisel materyal olarak köylere ait meralarda bulunan ve arıların sıkça ziyaret ettiği, popülasyon yoğunluğuna sahip ballı bitkiler ele alınmıştır. Mera bitki örtüsünün genel çiçeklenme dönemlerinin tespiti için Nisan ve Ekim ayları arasında köylere ziyaretler gerçekleştirilmiştir. Bölgede nektar ve polen kaynağını vadi içlerinde meyve bahçeleri, yüksek yaylalarda ve meralarda ise doğal olarak yetişen çeşitli orman ağaçları, çalılar ve otsu bitki türlerinin oluşturduğu gözlenmiştir. Araştırma sonunda çalışma yapılan bölgede 18 bitki familyasına ait 45 çeşit bitkinin yoğun olarak bulunduğu saptanmıştır. Meralarda ballı bitkiler açısından genel çiçeklenme döneminin 20 Nisan -10 Ağustos tarihleri arasında gerçekleştiği belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Arıcılık, Ballı bitkiler, Gümüşhane, Mera

The Blooming Periods of Dominant Honey Plant Species on The Floras of The Villages in Gümüşhane Central District

Abstract

This study was conducted at the villages of Gümüşhane central district between 2004-2007. Honey plants having population density which has the feature of being visited by the bees and located at the grasslands of the villages were used as the plant material during the task. The villages were

* Erdoğan ÇÖÇEN, elmas29@gmail.com, Tel: (0532) 450 29 52.

visited in order to determine the common bloomin periods of the grasslands between April and October. The results showed that the source of nectar and pollen are orchards within the valley and a variety of natural grown tress in the forest, shrubs and grassy species at high plateaus and pastures. Another outcome of the the investigation is that 45 kinds of plants belonging to 18 plant families are concentrated at the region. In addition, it was found out that the common blooming periods for the honey plants is between April 20 and August 10.

Keywords: Beekeeping, Honey plants, Gümüşhane, Pastures

1. Giriş

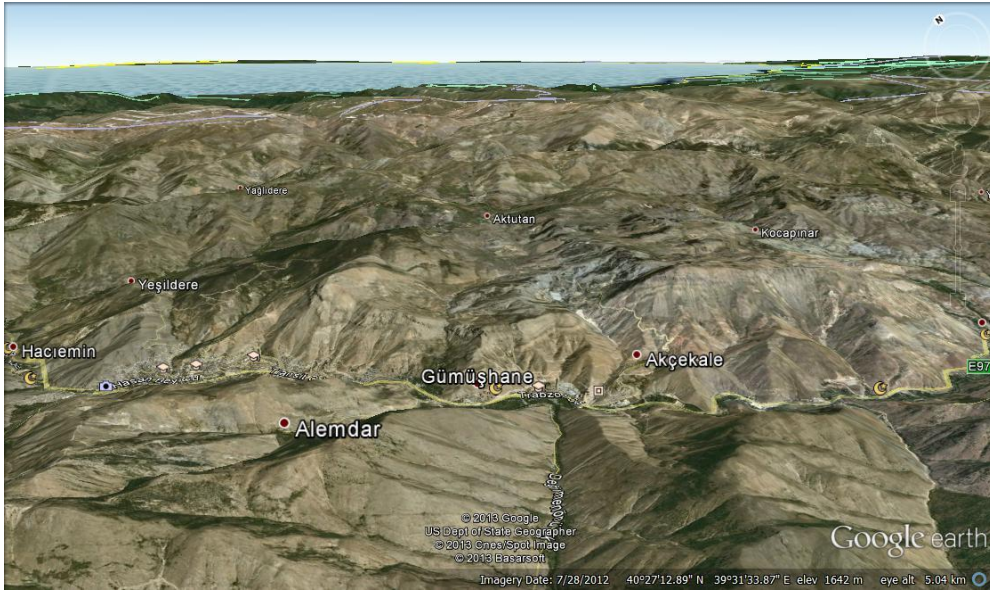
Bitki çeşitlerinin yeryüzündeki dağılımları dünyanın her yerinde aynı değildir. Bazı bölgeler ve ülkeler çeşitlilik bakımından oldukça zengindir. Bir ülkedeki veya bölgedeki bitki çeşitlerinin tamamı o bölge ya da ülkenin Florası olarak adlandırılır (Meral, 2012).

Türkiye dünyanın en zengin bitki florasına sahip ülkelerinden biridir. Ülkemizde yaklaşık olarak 10.000 civarında bitki türünün doğal olarak yetiştiği tahmin edilmektedir. Doğal olarak yetişen ve kültürü yapılan yaklaşık 450 bitki türünün de arıcılık için önem taşıdığı bilinmektedir (Sorkun, 2008).

Bir bölgede arıcılık faaliyetinin iklim ve bitki örtüsüne bağlı olduğu ve ülkemizin bitki örtüsü dikkate alındığında arıcılık açısından son derece iyi bir konumda olduğu bildirilmektedir (Deveci vd., 2012). Türkiye 2011 yılı istatistiklerine göre 6.011.332 adet arılı kovan varlığı ile dünyada Hindistan ve Çin'den sonra üçüncü sırada yer almaktadır (FAO, 2013). Ancak flora zenginliğimiz dikkate alındığında arılı kovan varlığımızın daha ileri düzeyde olması beklenebilir.

Doğu Karadeniz'in iç kesimlerinde bulunan Gümüşhane ili de iklim durumu, coğrafi

yapısı ve flora zenginliğiyle arıcılık açısından önemli illerden birisidir. İlde 2012 yılı istatistiklerine göre toplam 34.389 adet arılı kovan mevcut olup, Merkez ilçede bu sayı 8.615 adettir (TUİK, 2013). Gümüşhane ili iklim özellikleri bakımından Doğu Anadolu ile Karadeniz bölgesi arasında bir geçiş iklimi teşkil etmektedir. Her iki bölgenin iklimsel özelliğini barındırmasına rağmen birbirine yakın kesimlerde bile büyük iklimsel farklılıklar görülmektedir. Genel olarak yazları serin, kışları soğuk bir iklim görülür (Okçu, 2012). Yeryüzü şekilleri bakımından il tamamen dağlarla kuşatılmış olup, güney kesimi yüksek bir plato özelliği gösterirken, kuzey kesimi oldukça engebelidir. Dar ve derin vadilerle birbirinden ayrılmış yüksek dağlar Merkez ilçenin de içinde bulunduğu kuzeyin belirleyici özelliğidir. Dağlık alanlar genellikle il sınırları ile Kuzey kesimlerini kaplamaktadır (URL-1, 2013). İlin coğrafik durumuna ilişkin genel bir görüntü Şekil 1'de verilmiştir. Gümüşhane ili gerek bu coğrafik yapısı ve gerekse de geçiş iklimine sahip olması dolayısıyla ülkemizin bitki zenginliğinden payını almış olup, arıcılık için oldukça elverişli bir konumdadır. Ancak ilin mevcut konumu dikkate alındığında arılı kovan varlığının istenilen düzeyde olmadığı görülmektedir.

Şekil 1: Gümüşhane ili uydu görünümü (URL-2, 2013)

Bir bölgede arıcılığın geliştirilmesi ve arıcılıktan yüksek verim sağlanabilmesi için koloni gücü, verimliliği ve çalışkanlığının yanı sıra, nektar ve polen kaynaklarının çeşitli ve bol miktarda olması gerekir (Bijev, 1958). Doğaroğlu (2004), bal arılarının beslenmek amacıyla doğadan doğrudan nektar ve polen topladıklarını, nektarın arı kolonisinin enerji ihtiyacını karşıladığını ve fazlasının bala dönüştürülerek depo edildiğini, polenin ise proteinleri sağlaması bakımından arı kolonisinin gelişmesi açısından büyük önem taşıdığını bildirmektedir. Dolayısıyla nektar ve polen kaynağı olan ballı bitkilerin varlığı gerek arı kolonisinin hayatının devamı için, gerekse de verimli bir arıcılık faaliyeti için oldukça gereklidir.

Arıcılıkta önemli olan bir konu da flora zenginliğinin yanı sıra meralardaki ballı bitkilerin çiçeklenme döneminin bilinmesidir. Arılı kovanların meralardaki bitkilerin çiçeklenme döneminde bu bölgede konaklatılmasıyla ancak o zaman bu bitkilerden etkin bir şekilde faydalanılabilir. Araştırmacılar, farklı bölge veya illerin meralarına ait bitki örtülerinin ve bitkilerin çiçeklenme dönemlerinin tespit edilmesiyle nektar ve polen kaynağı olan bu bitki örtüsünden faydalanılarak daha verimli bir arıcılığın yapılabileceğine vurgu yapmaktadırlar (Deveci vd., 2012).

Florası ballı bitkilerce oldukça zengin olan Gümüşhane ilinde yerli arıcıların yanı sıra başta Ordu olmak üzere Giresun ve Trabzon gibi Karadeniz'in diğer illerinden gelen çok sayıda gezginci arıcı konaklama yaparak bu floradan faydalanmaktadır. Dolayısıyla Gümüşhane ili Merkez ilçeye bağlı köylerin florasında bulunan ballı bitki türleri ile çiçeklenme dönemlerinin ve yoğun olarak bulunduğu bölgelerin arıcılarca bilinmesi şüphesiz floradan daha fazla yararlanılmasına olanak sağlayacaktır.

Bu noktadan hareketle çalışmamızda Gümüşhane ili Merkez ilçeye bağlı köylerde yoğun olarak bulunan ballı bitkilerin tespit edilmesi ve meralara ait genel çiçeklenme dönemlerinin belirlenmesiyle bölge arıcılığına katkı sağlanması amaçlanmıştır.

2. Materyal ve Metot

Bu çalışma 2004 ve 2007 yılları arasında Gümüşhane ili Merkez ilçeye bağlı köylerde yürütülmüştür (Şekil 2). Çalışmada bitkisel materyal olarak köylere ait meralarda bulunan arıların sıkça ziyaret ettiği ve aynı zamanda popülasyon yoğunluğuna sahip ballı bitkiler ele alınmıştır. Meralara Nisan ve Ekim ayları arasında ziyaretler gerçekleştirilerek incelemeler yapılmış ve istenilen özelliklere sahip bitkiler tespit edilerek, bu bitkilerinin dijital fotoğraf makinesi ile fotoğrafları

çekilmiştir. Bu bitkilere ait fenolojik gözlemler ve meraların ballı bitkiler açısından genel çiçeklenme dönemleri, yapılan tespitler ile yörede arıcılık yapan kişiler ve köy muhtarları ile yapılan görüşmeler sonucunda belirlenerek kayıt altına alınmıştır. Bitkilerin

tür tespitinde ise Tarım ve Köyişleri Bakanlığının ‘‘Türkiye’nin Çayır ve Mera Bitkileri Kılavuzu’’ adlı kitabı (Serin, 2008) ile ‘‘Türkiye Bitkileri Veri Servisinden (TUBİVES, 2013)’’ yararlanılmıştır.

Şekil 2: Gümüşhane ili merkez ilçe köyleri (URL-3, 2013).

3. Bulgular

Genç ve Dodoloğlu (2003), arıcılık için önemli olan bitki türlerini doğada kendiliğinden yetişen bitkiler ve kültür bitkileri ile ağaç ve çalılar olmak üzere üç grupta incelenebileceğini belirtmişlerdir. Bu sınıflandırmaya göre çalışma yapılan bölgede arıların sıkça ziyaret ettiği ve popülasyon yoğunluğuna sahip nektar ve polen kaynağı ballı bitkiler ile bu bitkilere ait yetiştirme ortamları (habitat) ve çiçeklenme dönemleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1 incelendiğinde çalışılan alanda 18 familyada 45 farklı tür bitkinin nektar ve polen kaynağı oluşturduğu ve en fazla ballı

bitki türlerinin Rosaceae, Asteraceae, Fabaceae ve Lamiaceae familyalarına ait olduğu görülmektedir. Şüphesiz bu bölgede daha çok sayıda bitki familyası ve türü bulunmaktadır. Ancak bu çalışmanın arıların sıkça ziyaret ettiği ve aynı zamanda meralarda popülasyon yoğunluğuna sahip ballı bitkilerin tespitine yönelik olduğu unutulmamalıdır.

Çalışma alanımız olan Gümüşhane ili Merkez ilçe köylerine ait Tablo 1’de verilen ballı bitkilerin köylerdeki dağılımı ve köylere ait meraların genel çiçeklenme periyodu Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 1. Gümüşhane ili Merkez ilçe köyleri florasında yoğun olarak bulunan ve arıların sıkça ziyaret ettiği nektar ve polen kaynağı ballı bitkiler, yetişme ortamları ve çiçeklenme dönemleri

Grubu	Familyası	Latince İsmi	Türkçe İsmi	Habitatı	Çiçeklenme Dönemi
1-Meyve ağacı türleri	Rosaceae	<i>Prunus armeniaca</i>	Kayısı	Kültür	Nis.-May.
		<i>Prunus avium</i>	Kiraz	Kültür	Nis.-May.
		<i>Malus communis</i>	Elma	Kültür	Nis.-May.
2-Orman bitkileri ve çalılar	Cornaceae	<i>Cornus sanguinea</i>	Kızılcık	Ormanlar	Nis.-May.
	Fabaceae	<i>Robinia pseudoacacia</i>	Akasya	Ormanlar	May.-Haz.
	Rosaceae	<i>Rosa canina</i>	Kuşburnu	Ormanlar	May.-Haz.
		<i>Crateagus azarolus</i>	Alıç	Ormanlar	Haz.-Tem.
		<i>Rubus canescens</i>	Böğürtlen	Ormanlar	Haz.-Tem.
Salicaceae	<i>Salix triandra</i>	Söğüt	Dere Kenarları	Mart-Nisan	
3-Doğal otsu bitki türleri	Asteraceae	<i>Echinops ritro</i>	Tüysüz kirpi diken	Çayır ve meralar	Haz.-Ağu.
		<i>Arctium minus</i>	Dul avratotu, Gabalak	Çayır ve meralar	Haz.-Ağu.
		<i>Cichorium intybus</i>	Yabani Hindiba	Çayır ve meralar	Haz.-Ağu.
		<i>Centaurea depressa</i>	Peygamber çiçeği	Çayır ve meralar	Haz.-Ağu.
		<i>Xeranthemum anuum</i>	Dağ karanfili	Çayır ve meralar	Haz.-Ağu.
		<i>Carduus nutans</i>	Deve diken, Eşek diken	Çayır ve meralar	Haz.-Ağu.
	Apiaceae	<i>Eryngium billardieri</i>	Boğa diken	Çayır ve meralar	Haz.-Ağu.
	Brassicaceae	<i>Sinapis arvensis</i>	Yabani hardal	Çayır ve meralar	Haz.-Ağu.
		<i>Tchihatchewia isatidea</i>	Allıgelin	Çayır ve meralar	Haz.-Ağu.
	Boraginaceae	<i>Anchusa Leptophyla</i>	Sığır Dili	Çayır ve meralar	Haz.-Ağu.
		<i>Echium Vulgare</i>	Engerek Otu	Çayır ve meralar	Haz.-Ağu.
	Crassulaceae	<i>Sedum sempervivoides</i>	Al damkoruğu	Çayır ve meralar	Tem.-Ağu.
		<i>Sempervivum armenum</i>	Çobanekmeği	Çayır ve meralar	Tem.-Ağu.
	Dipsacaceae	<i>Cephalaria gigantea</i>	Pelemir, Acımık	Çayır ve meralar	Tem.-Ağu.
		<i>Cephalaria procera</i>	Gevrek, Yüksek pelemir	Çayır ve meralar	Tem.-Ağu.
	Euphorbiaceae	<i>Euphorbia virgata</i>	Çubuksu Sütleğen	Çayır ve meralar	Haz.-Ağu.
	Fabaceae	<i>Astragalus gummifer</i>	Sakız geveni	Çayır ve meralar	Haz.-Ağu.
		<i>Lotus corniculatus</i>	Gazalboynuzu	Çayır ve meralar	Haz.-Ağu.
		<i>Melilotus officinalis</i>	Sarı taş yoncası	Çayır ve meralar	Haz.-Ağu.
		<i>Trifolium pratense</i>	Çayır üçgülü	Çayır ve meralar	Haz.-Ağu.
		<i>Vicia cracca</i>	Yabani fiğ	Çayır ve meralar	Haz.-Ağu.
		<i>Onobrychis armena</i>	Kır korungası	Çayır ve meralar	Haz.-Ağu.
	Lamiaceae	<i>Onobrychis cornuta</i>	Dikenli korunga	Çayır ve meralar	Tem.-Ağu.
		<i>Origanum acutidens</i>	Kekik	Çayır ve meralar	Tem.-Ağu.
		<i>Mentha longifolia</i>	Tüylü nane	Çayır ve meralar	Haz.-Ağu.
		<i>Salvia verticillata</i>	Mavi çiçekli adaçayı	Çayır ve meralar	Haz.-Ağu.
		<i>Origanum vulgare</i>	Kekik	Çayır ve meralar	Haz.-Ağu.
		<i>Teucrium polium</i>	Taş kekiği	Çayır ve meralar	Haz.-Ağu.
		<i>Thymus sipyleus</i>	Kekik	Çayır ve meralar	Haz.-Ağu.
	<i>Marrubium parviflorum</i>	Küçük çiçekli sinek otu	Çayır ve meralar	Haz.-Ağu.	
Liliaceae	<i>Muscari armeniacum</i>	Arap sümbülü	Çayır ve meralar	May.-Haz.	
Papaveraceae	<i>Fumaria microcarpa</i>	Şahtereotu	Çayır ve meralar	Haz.-Ağu.	
Plumbaginaceae	<i>Acantholimon caryophyllaceum</i>	Çoban yastığı	Çayır ve meralar	Haz.-Ağu.	
	<i>Acantholimon ulicinum</i>	Pisik geveni	Çayır ve meralar	Haz.-Ağu.	
Scrobulariaceae	<i>Verbascum cheiranthifolium</i>	Sığırkuyruğu	Çayır ve meralar	Haz.-Ağu.	
Onagraceae	<i>Epilobium angustifolium</i>	Yakı otu	Orman kenarları	Tem.-Ağu.	

Tablo 2. Gümüşhane ili Merkez ilçe köylerinde yoğun olarak bulunan ballı bitkilerin köylerdeki dağılımı ve meraların genel çiçeklenme periyodu

Grup No(**)	Köyler	Ballı Bitkiler	Meraların Genel Çiçeklenme Periyodu
1	Akçakale, Alemdar, Arzular Kabaköy, Çamlıkoy, Dibekli, Esenyurt, Gümüşkaya, Hasköy, İkisu, Kırıklı, Mescitli, Övündü, Pirahmet, Tekke, Yeni yol, Yesildere, Yesilyurt	Kayısı, Kiraz, Elma, Söğüt, Kızılıcık, Akasya, Kuşburnu, Alıç, Böğürtlen, Tüysüz kirpi dikenini, Dul avratotu, Yabani hindiba, Peygamber çiçeği, Dağ karanfili, Deve dikenini, Boğa dikenini, Sığır dili, Engerek otu, Mavi çiçekli adaçayı, Kekik, Taş kekiği, Küçük çiçekli sinek otu, Şahtereotu, Çoban yastığı, Pisik geveni, Sığırkuyruğu, Yabani fiğ, Kır korungası, Çubuksu sütleğen, Sakız geveni, Sarı taş yoncası, Tüylü nane, Çayır üçgülü, Yabani hardal, Gazalboynuzu, Arap sümbülü	20 Nis-10 Tem
2	Aşağı Alıçlı, Ballıca, Bandırlık, Beşoba, Boyluca, Gözeler, Kale, Kaletaş, Karamustafa, Keçikaya, Kızılca köy, Kurtoğlu, Süle, Üçkol, Yukarıalçılı, Yayladere, Yenice, Yeniköy	Akasya, Kuşburnu, Alıç, Böğürtlen, Tüysüz kirpi dikenini, Dul avratotu, Yabani hindiba, Peygamber çiçeği, Dağ karanfili, Deve dikenini, Boğa dikenini, Sığır dili, Engerek otu, Mavi çiçekli adaçayı, Kekik, Taş kekiği, Küçük çiçekli sinek otu, Şahtereotu, Çoban yastığı, Pisik geveni, Sığırkuyruğu, Yabani fiğ, Kır korungası, Çubuksu sütleğen, Sakız geveni, Sarı taş yoncası, Allıgelin, Çayır üçgülü, Yabani hardal, Gazalboynuzu, Arap sümbülü, Dikenli korunga	25 Nis-15 Tem
3	Akçahisar, Akgedik, Aksu, Bahcecik, Calık, Caltılı, Cayırdarı, Demirkaynak, Dügünyazı, Erdemler, Gecitköy, Gokçepinar, Gökdere, Harmancık, Kazantaş, Kocapınar, Olucak, Olukdere, Sarginkaya, Soğutağıl, Sungurbeyli, Süngübayır, Yağlıdere, Yitirmez	Akasya, Kuşburnu, Alıç, Böğürtlen, Tüysüz kirpi dikenini, Dul avratotu, Yabani hindiba, Peygamber çiçeği, Dağ karanfili, Deve dikenini, Boğa dikenini, Sığır dili, Engerek otu, Mavi çiçekli adaçayı, Kekik, Taş kekiği, Küçük çiçekli sinek otu, Şahtereotu, Çoban yastığı, Pisik geveni, Sığırkuyruğu, Yabani fiğ, Kır korungası, Çubuksu sütleğen, Sakız geveni, Sarı taş yoncası, Pelemin, Yüksek pelemin, Allıgelin, Dikenli korunga, Yakı otu	01 May-20 Tem
4	Afşarbeyli, Akhisar, Akpınar, Aktutan, Arduç, Beyçam, Demirören, Dölek, Dörtkonak, Duymadık, Güvercinlik, Kılıçören, Kocayokuş, Nazlıçayır, Pehlivan taşı, Sarıçiçek, Tamzı, Tandırlık, Yaydemir	Akasya, Kuşburnu, Alıç, Böğürtlen, Tüysüz kirpi dikenini, Dul avratotu, Yabani hindiba, Peygamber çiçeği, Dağ karanfili, Deve dikenini, Boğa dikenini, Sığır dili, Engerek otu, Mavi çiçekli adaçayı, Kekik, Taş kekiği, Küçük çiçekli sinek otu, Şahtereotu, Çoban yastığı, Pisik geveni, Sığırkuyruğu, Yabani fiğ, Kır korungası, Çubuksu sütleğen, Sakız geveni, Sarı taş yoncası, Pelemin, Yüksek pelemin, Dikenli korunga, Yakı otu	05 May -30 Tem
5	Asağıyuvalı, Akocak, Alçakdere, Aslanca, Boğalı, Çorak, Dumanlı, Esenler, Güngören, İkiz, İncesu, Kayabaşı, Örenler, Şaphane, Yukarıyuvalı, Yağmurdere	Kuşburnu, Alıç, Böğürtlen, Sığır dili, Engerek otu, Mavi çiçekli adaçayı, Kekik, Taş kekiği, Küçük çiçekli sinek otu, Şahtereotu, Çoban yastığı, Pisik geveni, Sığırkuyruğu, Yabani fiğ, Kır Korungası, Çubuksu sütleğen, Sakız geveni, Sarı taş yoncası, Al damkörüğü, Çobanekmeği, Pelemin, Yüksek pelemin, Yakı otu	10 May - 10 Ağu

(**)Çiçeklenme dönemi, rakım ve bitki örtüsü dikkate alınarak benzer özellik gösteren köyler aynı grupta verilmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde; meyve türleri ile söğüt ve kızılıcığın Harşit Çayı vadisi, Karamustafa Deresi vadisi, Yeşildere vadisi, Kırıklı ve Pirahmet Deresi vadisi boyunca yani 1 nolu grupta yer alan köylerde yoğunlaştığı görülmektedir.

Doğada kendiliğinden yetişen kır çiçeklerinden olan Allıgelin türünün 2 ve 3 nolu grup köylerde yoğunlaşırken, Pelemin, Yüksek pelemin, Dikenli korunga ve Yakı otu türlerinin ise daha ziyade 3,4 ve 5 nolu grup köylerde yoğunlaştığı saptanmıştır (Tablo 2).

Nemli ve serin yerleri seven Damkoruğu ve Çobanekmeği türlerinin, Gümüşhane'nin Trabzon'a komşu ve Karadeniz'e bakan yüksek rakımlı dağlarında yani 5 nolu grupta yer alan köylerde bulunduğu görülmektedir. Bu grupta yer alan köylerde günün büyük bir bölümü sisli olarak geçmektedir. Yüksek rakımlarda görülen yoğun sis, yağmur ve soğğun arıcılık faaliyetlerini olumsuz yönde etkilediği bildirilmektedir (Şekerden vd., 1992). Dolayısıyla bu grupta yer alan köyler arıcılık faaliyetleri için çokta uygun değildir.

Rosaceae familyasında yer alan çalı türleri ile Asteraceae, Apiaceae, Boraginaceae, Fabaceae, Lamiaceae, Papaveraceae ve Scrobhulariaceae familyaları içerisinde yer alan ve doğada kendiliğinden yetişen kır çiçeklerinin çalışma alanımızda hemen her köyde bulunduğu görülmektedir (Tablo 1 ve Tablo 2).

Tablo 2'de meraların ballı bitkiler açısından çiçeklenme periyoduna bakıldığında çalışma yapılan bölgede çiçeklenmenin Nisan ayından Ağustos ayına kadar yaklaşık 4-5 aylık bir süreçte gerçekleştiği dikkati çekmektedir. Uzun sayılabilecek bu sürece ilin dağlık coğrafik yapısı, geçiş iklimine sahip olması ve meraların ballı bitkilerce zengin olması etkili olmaktadır.

4. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma Gümüşhane ilinin Merkez ilçesine bağlı köy meralarında arıların sıkça ziyaret ettiği ve aynı zamanda popülasyon yoğunluğuna sahip nektar ve polen kaynağı ballı bitki türlerini ve meraların genel çiçeklenme periyodunu belirlemek amacıyla yürütülmüştür.

Çalışma sonunda; düşük rakımlı Harşit Çayı vadisi, Karamustafa Deresi vadisi, Yeşildere vadisi, Kırıklı ve Pirahmet Deresi vadisi boyunca, nektar ve polen kaynağını vadi içlerinde bulunan meyve bahçelerinin

oluşturduğu gözlenmiştir. Bal arıları bu bölgedeki meyve ağaçlarından çiçeklenmenin gerçekleştiği Nisan-Mayıs aylarında nektar ve polen toplamaktadır. Ancak bu vadilerde tarım alanlarının kısıtlı ve dar olması ve bu aylar arı kolonilerinin yavrulama ve gelişme dönemi olması nedeniyle bu kaynaklardan yeterli besleneceği düşünülmemeli mutlaka ek besleme yapılmalıdır. Arıların bu bölgede Mayıs ayı sonlarından itibaren çiçeklenen, bahçe aralarında ve çevrede bulunan çeşitli kır çiçekleri ile orman bitkileri ve çalılarından da faydalanması mümkün hale gelmektedir.

Vadi içlerinden yüksek alanlara ve yaylalara doğru çıkıldıkça mera alanları artmakta ve bu bölgelerde bulunan çeşitli kır çiçekleri, orman ağaçları ve çalılar esas nektar ve polen kaynağını oluşturmaktadır. Bu bölgedeki bitkilerde çiçeklenme döneminin Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında gerçekleştiği görülmektedir. Yörede kaliteli bir bal elde etmek için arılara ballık ilave edildikten sonra ayrıca ek besleme yapmaya gerek duyulmaz.

Çalışılan bölgede meralarda genel çiçeklenme döneminin 4-5 ay gibi uzunca bir süreci kapsadığı görülmüştür. Bu durum bölgede gezginci arıların konaklamasına uygun bir ortam oluştururken aynı zamanda il dışına gidemeyen az sayıda arılı kovanı sahip yerli arıların da il içinde gezginci arıcılık yapmasına fırsat tanımaktadır.

Sonuç olarak; çalışma yapılan bölgede meraların ballı bitkiler açısından oldukça zengin ve uzun bir çiçeklenme periyoduna sahip olduğu tespit edilmiştir. Arılı kovanların meraların çiçeklenme döneminde bu bölgelerde konaklatılmasıyla arıcılıktan daha fazla verim alınacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte, arıcılıkta elde edilecek bal miktarını çiçek türleri ve yoğunluğunun yanı sıra, bir bölgede konaklatılacak arılı kovan sayısı ile çeşitli iklimsel faktörlerin de etkileyeceği unutulmamalıdır.

Teşekkür

Çalışmanın yürütüldüğü yıllarda birlikte görev yaptığımız başta Gümüşhane İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü yetkilileri ve personeline olmak üzere, yine çalışma süresi boyunca yardımcı olan köy muhtarları ve arıcılara destekleri ve katkılarından dolayı teşekkür ederiz.

5. Kaynaklar

Bijev, B., 1958, Rikovodstvo Za Uprajneniya Po Pçelarstvo, Sofya, 27-34.

Deveci, M., Sıralı, R., ve Demirkol, G., 2012, Ordu İli Meralarında Bal Arısı (*Apis mellifera* L.) İçin Önemli Nektarlı ve Polenli Bitki Türleri, Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi, 5(2):45-48.

Doğaroğlu, M., 2004, Modern Arıcılık Teknikleri, Doğa Arıcılık Ticaret, Tekirdağ, 87-98.

FAO, 2013, Food and Agriculture Organization of the United Nations, <http://faostat.fao.org/site/567/default.aspx#ancor>. 04 Temmuz 2013.

Genç, F., ve Dodoloğlu, A., 2003, Arıcılığın Temel Esasları, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, Erzurum, 146-154.

Meral, H., (koordinatör) 2012, Kelkit Florası Görücüye Çıktı, Kelkit Kaymakamlığı Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Gümüşhane, 11-12.

Okçu, M., 2012, Gümüşhane İlinin Tarımsal Yapısı, Gümüşhane Üniversitesi Dergisi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, Cilt 2, Sayı 2, syf, 93-103.

Serin, Y., (koordinatör) 2008, Türkiye'nin Çayır ve Mera Bitkileri, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.

Sorkun, K., 2008, Türkiye'nin Nektarlı Bitkileri, Polenleri ve Balları, Palme Yayınları, Ankara, 1-3.

Şekerden, Ö., Kılıç, M., ve Kaplan, Ü. Ö., 1992, Türkiye'de Anzer Balı Üretim Bölgesinin Florası, Coğrafik ve İklimsel Özellikleri İle Bu Şartlarda Arıcılığın Yapılma Şekli, Doğu Anadolu Bölgesi I. Arıcılık Semineri, 3-4 Haziran 1992, Erzurum, 17-29.

TUİK, 2013, Türkiye İstatistik Kurumu, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/hayvancilikapp/hayvancilik.zul>. 04 Temmuz 2013.

TÜBİVES, 2013, Türkiye Bitkileri Veri Servisi, <http://turkherb.ibu.edu.tr>.

URL-1, Doğu Karadeniz Turizm Master Planı, <http://www.dokap.gov.tr/index.php/turizm-master-plani/>. 23 Temmuz 2013.

URL-2, Google Earth, 22 Temmuz 2013.

URL-3, Gümüşhane Valiliği Resmi web sitesi, <http://www.gumushane.gov.tr/gkbs/merkez/index1.asp>. 15 Temmuz 2013.